

Groene Meersen, Zedelgem: Programma van maatregelen

Opdrachtgever: Gemeente Zedelgem
Pater Amaat Vynckeplein 1, 8210 Zedelgem

Auteurs: Dieter Demey, Dieter Verwerft, Jari Hinsch Mikkelsen en Frederik Roelens

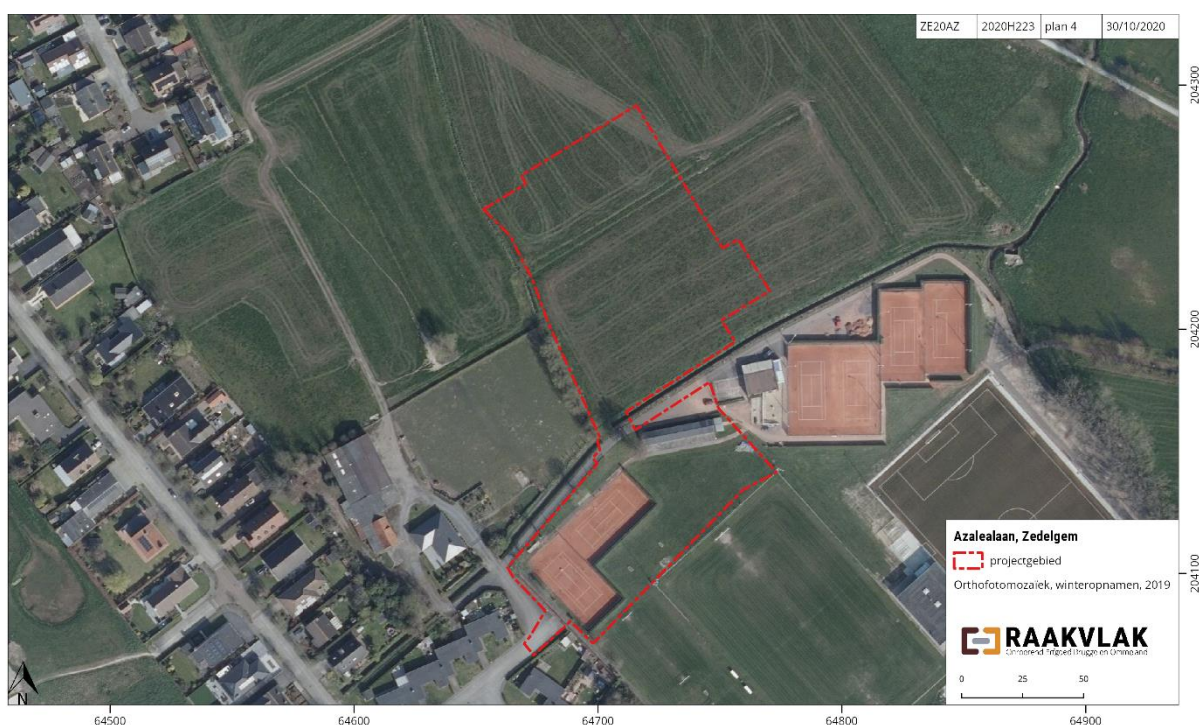
Uitvoerder: Raakvlak
Komvest 45
8000 Brugge
T +32 [0]50 44 50 41
E dieter.verwerft@brugge

© Raakvlak, oktober 2020

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Raakvlak Archeologisch Onderzoek.

Groene Meersen, Zedelgem: Programma van Maatregelen

De Gemeente Zedelgem plant de bouw van een basisschool met daarbij de aanleg van wegenissen en een parking langs de Azalealaan in Zedelgem op het domein de Groene Meersen. De oppervlakte van de geplande werken bedraagt 11.410 m². Om de mogelijke aantasting van het bodemarchief op deze terreinen in te schatten werkt Gemeente Zedelgem samen met Raakvlak. Doel van de opdracht is het waarderen van het terrein aan de hand van een bureauonderzoek. Dit onderzoek resulteert in een archeologienota.

Figuur 1: Het projectgebied op de orthofoto uit 2019 (AGIV)

Het onderzoeksterrein ligt in Zedelgem, tussen de Azalealaan, de Hyacintenlaan en het fietspad Groene Meersen. Het terrein ligt deels op het domein Groene Meersen en Tennisclub Zedelgem. Het perceel is groter dan 3.000 m², de effectieve ingreep in de bodem is groter dan 1.000 m² en de bestaande lijninfrastructuur is minder dan 1.000 m lang, waardoor de drempelwaarden opgenomen in het Onroerenderfgoeddecreet overschreden worden. Het gewestplan beschouwt het projectgebied als 'woongebieden' (0100), 'woonuitbreidingsgebieden' (0105) en 'gebieden voor dagrecreatie' (0401). Het projectgebied bevindt zich niet in een vastgestelde archeologische zone, een gebied waar geen archeologie verwacht wordt of een beschermde archeologische site. Op deze basis wordt een archeologienota zonder ingreep in de bodem opgesteld.

Het projectontwerp Basisschool Zedelgem dorp voorziet in een nieuw schoolgebouw met aanbehorende infrastructuur, zoals wegenissen, een parking, trottoirs en groenaanleg. De nieuwe school heeft twee bouwlagen. Niveau 0 heeft een footprint van 2.474,67m². Als nulpeil geldt 10,3

m +TAW. Niveau +1 reikt tot 9,8 m boven het nulpeil. Een algemene funderingsplaat van 40 cm dik is voorzien. Bovenop de vloerplaat komt een 25,5 tot 27 cm dikke afwerking. Behoudens een dubbele liftkoker zijn geen dieper reikende bouwelementen gepland. Voorbij de noordoostelijke gevel zijn twee speelplaatsen voorzien met een gezamenlijke oppervlakte van 2344,88 m². De speelplaatsen zijn verhard met tegels. Daarbinnen wordt een 160,3 m² grote groene speelzone en een 105 m² groot voetbalveld uitgevoerd in kunstgras. Voor de zuidwestgevel is een derde groenzone in kunstgras van 387,1 m² voorzien voor klastuintjes, naast een met tegels verhard inkomplein met een oppervlakte van 292 m². De wegenissen bestaan van boven naar onder uit een toplaag (4 cm), een funderingslaag (6 cm), een steenslagfundering (25 cm), een onderfundering (20 cm) en geotextiel. De geplande trottoirs bestaan uit ofwel uit geslepen grijze betonstraatstenen (3 cm) met een betonfundering (25 cm) ofwel uit geslepen grijze betonstraatstenen (3 cm), een betonfundering (25 cm), een onderfundering (20 cm) en geotextiel. In voorbereiding van de nieuwbouw zullen de betrokken percelen worden vrijgemaakt door het verwijderen van verhardingen, bomen en struiken. Vervolgens zal de teelaarde worden afgegraven, gestockeerd en hergebruikt om het projectgebied voorafgaand aan de nieuwbouw te nivelleren. Er wordt uitgegaan van maar subtiele wijzigingen van het maaiveld met een paar decimeter ophoging of verlaging.

Figuur 2: Overzicht van de geplande werken

Administratieve gegevens

Opdrachtgever: Gemeente Zedelgem, Pater Amaat Vynckelein 1, 8210 Zedelgem

Uitvoerder: Raakvlak

Auteurs: Dieter Verwerft, Frederik Roelens en Jari Hinsch Mikkelsen

Bewaring en beheer van de geregistreerde data, vondsten en stalen: Onroerend Erfgoeddepot De Pakhuizen (Raakvlak), Komvest 45, 8000 Brugge

Locatie/vindplaats: Groene Meersen, 8210 Zedelgem

Bounding box:

ZW: 64637.1,204052.88

NO: 64766.1,204322.29

Naam site: Groene Meersen, Zedelgem; afkorting: ZE20GR

Kadaster: Zedelgem, 1e afdeling, sectie B, 518s, 612k, 614a en 661

Relevante termen thesauri Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek

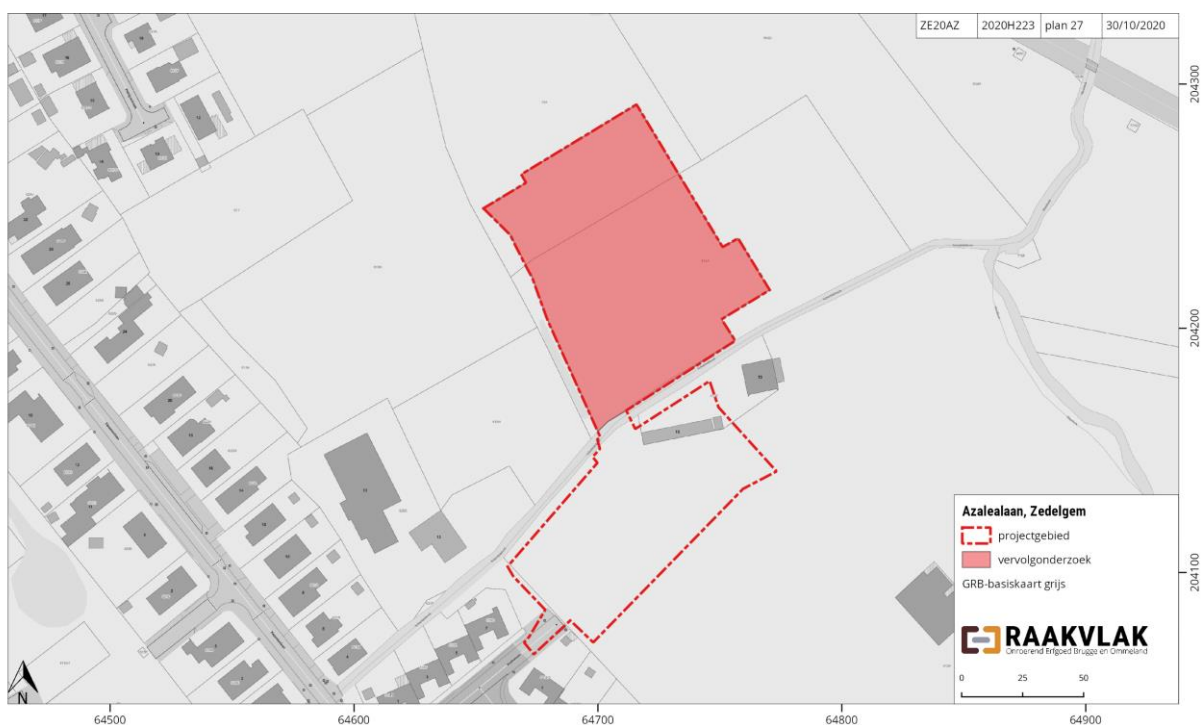
Periode: oktober 2020

Archeologische verwachting: gemiddeld

Aanleiding van het onderzoek: nieuwbouw basisschool, de aanleg van wegenissen, groen en een parking

Resultaten vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Op basis van het bureauonderzoek bestaat een gemiddelde archeologische verwachting binnen het projectgebied. Directe aanwijzingen voor archeologische resten ontbreken maar de nabijheid van verschillende grafheuvelindicatoren en van een volmiddeleeuwse nederzetting illustreren dat in (de omgeving van) het projectgebied in het (proto)historische verleden is gewoond en geleefd. Het historisch-cartografisch onderzoek kon geen verdwenen jonghistorische bewoning achterhalen binnen het projectgebied. De terreinen zijn eeuwenlang veldgebied geweest. Vanaf de 18e eeuw worden de percelen omgezet naar bos en uiteindelijk tot landbouwgebied. Enkel het zuidelijke deel van het projectgebied kent een intensieve verstoringsgeschiedenis: de aanleg van wegenissen en sportterreinen. Deze verstoringsgeschiedenis blijkt uit de orthofoto's (uit 1971 en 1979-1990) en de controleboringen. Het projectgebied ten noorden van de Schattinkbeek kent minder antropogene verstoring. Er is hoofdzakelijk geakkerd tussen circa 1850 en 1954, waarna deel in graslandweide en deel in bos is omgezet. Sporen van de kleiige opvulling van de beekvallei van de Schattingbeek, die dwars door het projectgebied loopt, zijn niet waargenomen. Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat dat het terrein genivelleerd is. Op basis van het bureauonderzoek en de controleboringen wordt uitsluitend het terrein bezuiden de Schattinkbeek een intensive verstoringsgeschiedenis toegeschreven. Aanvullend archeologisch vooronderzoek heeft dan ook enkel zin op het minder verstoorde, noordelijke deel van het projectgebied. Voor de opmaak van een exhaustieve inventaris van archeologische vindplaatsen wordt ten noorden van de Schattinkbeek een proefsleuvenonderzoek aanbevolen.

Figuur 3: Projectgebied met aanduiding van de zone geselecteerd voor aanvullend vooronderzoek

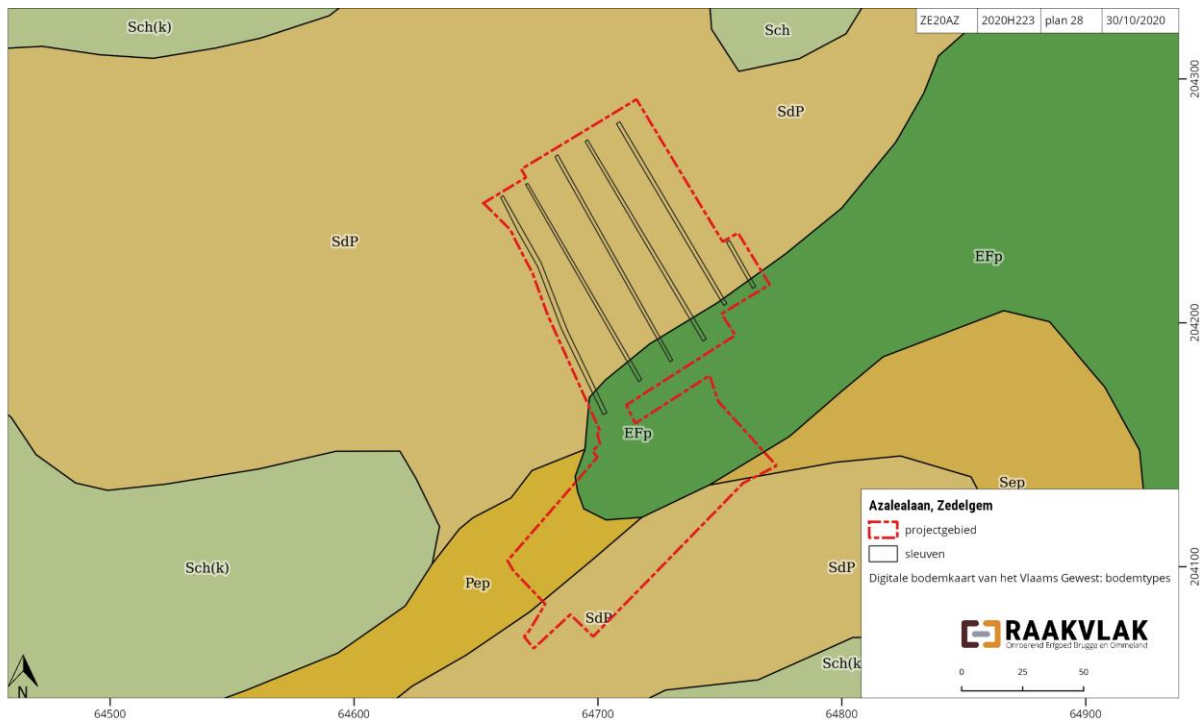
Onderzoeksstrategie en methode

Voor het projectgebied is uitsluitend een rurale historiek gedocumenteerd. Er zijn geen argumenten gevonden die aanleiding geven tot voortgezet gespecialiseerd archivalisch onderzoek. Geofysisch onderzoek wordt niet weerhouden omdat wordt aangenomen dat eventuele archeologische niveaus of spoorvullingen onvoldoende contrast bieden om interpreteerbare meetresultaten op te leveren. Veldkartering is niet weerhouden omdat vanwege de bodembedekking voor de betrokken percelen een slechte vondstzichtbaarheid geldt. Het bureauonderzoek en de controleboringen bieden weinig specifieke aanwijzingen voor steentijd artefactensites in de omgeving van het projectgebied en er zijn evenmin bodemkundige of landschappelijke aanwijzingen voor begraven bodems behoudens dan binnen het holocene stroomdal. Enkel hier kunnen nog oude leefniveaus afgedekt zijn, wat een gunstig effect kan hebben op de bewaring van steentijdsites. Omdat deze condities maar zeer lokaal voorkomen binnen het projectgebied, meest waarschijnlijk enkel ter hoogte van de bodemseries EFp en Pep (d.i. een gecombineerde oppervlakte van circa 1.500 m²) wordt hiertoe geen aanvullend landschappelijk bodemonderzoek aanbevolen. De zone omvat te geïsoleerde en smalle terreinen binnen het totale projectgebied waardoor de kostprijs van een diep reikend (bij voorkeur mechanisch) booronderzoek niet opweegt tegen de kans op betekenisvolle kenniswinst. Richtinggevend voor het archeologisch belang van dit holocene beekdal is bovendien vooral de aanwezigheid van eventuele vindplaatsen op de aangrenzende hogere dalflanken en zones net buiten de stroomvallei. Een exhaustieve inventaris van archeologische vindplaatsen kan hier meest efficiënt opgemaakt middels de uitvoering van een proefsleuvenonderzoek.

Dit proefsleuvenonderzoek in het noordelijke deelprojectgebied realiseert zijn doelstelling met het beantwoorden van de volgende specifieke onderzoeksvragen:

- a) Welke bodemsporen zijn geobserveerd? Zijn er ruimtelijke variaties opgemerkt?
- b) Welke vondstencategorieën zijn opgemerkt? Zijn er ruimtelijke variaties aan te wijzen?
- c) Is er sprake van een archeologische vindplaats? En welke is desgevallend de aard en begrenzing van de vindplaats?
- d) Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren, is er een ruimtelijk verband?
- e) Op welke diepte zijn archeologisch relevante bodemsporen waargenomen? Is er sprake van meerdere sporenniveaus?
- f) Wat is de bewaringstoestand van de sporen?
- g) Wat is de bewaringstoestand van de vondsten?
- h) Geven geassocieerde vondsten aanwijzingen voor een datering of fasering van de vindplaats?
- j) Hoe confronteert het proefsleuvenonderzoek met de resultaten van het bureauonderzoek?
- k) Wat betekenen eventuele vindplaatsen mogelijk voor een aanvulling van kennisleemtes van de lokale en regionale ontwikkeling en geschiedenis?

- l) Is er sprake van waardevolle vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande werkzaamheden? Is deze bedreiging te milderen?
- m) Welke vraagstellingen zijn voor het vervolgonderzoek relevant? Verdienen bijzondere aspecten speciale aandacht?
- n) Welke natuurwetenschappelijke analyses zijn aangewezen voor de beantwoording van de onderzoeksvragen? Welk type analyses en hoeveel?

Figuur 4: Voorstel locatie proefsleuven geprojecteerd op de Bodemkaart Vlaanderen

Onderzoekstechniek

De meest geschikte onderzoeksmethode met betrekking tot grondvaste sporen onder de teelaarde is een proefsleuvenonderzoek over het gehele projectgebied of een geselecteerde zone waar het bodemarchief bewaard kan zijn. Het proefsleuvenonderzoek dient een statistisch representatief deel van het terrein te inventariseren. De proefsleuven worden in dat geval aangelegd in een regelmatig patroon met tussenafstand van maximaal 15 m.

De sleuven worden ingeplant in functie van efficiënt grondverzet, volgens een grotendeels westnoordwest-oostzuidoost gerichte as. Reden voor deze oriëntatie is de betrachting om de natuurlijke topografie en het holocene beekdal haaks aan te snijden. Het geselecteerde deel van het projectgebied is ca. 7.575 m² groot. De proefsleuven dienen 10% van de onderzoekbare oppervlakte te beslaan, d.i. ca. 757 m² met bijkomend ca. 2,5% aan kijkvensters of dwars/volgsleuven waar relevant, d.i. ca. 190 m². De kijkvensters dienen voldoende groot te zijn om een antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvragen.

De proefsleuven worden aangelegd door een rupskraan met gladde bak, deze kraan dient over voldoende vermogen te beschikken om een vlotte werking te garanderen. De minimale breedte van de kraanbak bedraagt ca. 1.8 m. De proefsleuven worden laagsgewijs uitgegraven door de kraan, onder begeleiding van de veldwerkleider, tot op het archeologisch leesbaar niveau. Indien sprake is van meerdere sporenniveaus wordt pas gezakt naar het dieperliggende niveau indien het bovenliggende vrij is van sporen.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek moet aandacht uitgaan naar de bodemkundige situatie binnen het projectgebied en de relatie met de aanwezige sporen. Hiervoor dienen profielkolommen aangelegd waar dit relevant is voor de landschappelijke vraagstelling. Deze bodemprofielen worden geïnterpreteerd door een (assistent) aardkundige. Minimaal wordt één profielkolom per 2 sleuven aangelegd in een geschrinkt patroon. Ze worden tot minstens 40cm in het ongeroerd sediment uitgegraven. Omdat het proefsleuvenonderzoek buiten de holocene stroomvlakte meest de archeologische verwachting stuurt binnen het beekdal wordt aanbevolen om de proefsleufdelen nabij de Schattinkbeek als laatste uit te voeren (ter hoogte van bodemserie EFp). In geval een sporensite wordt aangetroffen ten noorden hiervan moet een aardkundige minstens één diep bodemprofiel documenteren binnen het alluvium. Dit kan met een manuele boring die vanaf de bodem van de proefsleuf.

Het vooronderzoek met ingreep in de bodem, zijnde veldwerk, verwerking en rapportage dienen te voldoen aan de bepalingen in de Code van Goede Praktijk.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Voor beschreven onderzoek worden geen situaties verwacht waarin afgeweken zal moeten worden van de bepalingen in de Code van Goede Praktijk.

Competenties van uitvoerders

Het team bestaat minimaal uit:

- een veldwerkleider (onder begeleiding van een erkend archeoloog), deze veldwerkleider voldoet aan de bepalingen in de Code van Goede Praktijk.

- een assistent-archeoloog voldoende aan de vereisten van de Code van Goede Praktijk.

- een aardkundige, deze begeleidt de bodemkundige waarnemingen tijdens het proefsleuvenonderzoek. Hij/zij rapporteert over de waarnemingen.

Voor de rapportage wordt minstens de veldwerkleider ingezet onder toezicht van de erkende archeoloog. Conform de CGP artikel 9.3 ligt de beslissing tot natuurwetenschappelijke staalname bij de veldwerkleider. Dit in overleg met de aardkundige. In de raamprijs wordt bij voorkeur een stelpost voorzien die kan aangesproken worden voor natuurwetenschappelijk onderzoek indien nodig. Voor de rapportage wordt minstens de veldwerkleider ingezet onder toezicht van de erkende archeoloog.

Bewaring en deponering

Conservatie en overdracht van het archeologisch ensemble gebeurt na afloop van het archeologisch vooronderzoek conform de artikels 5.2.1, 5.2.2 en 5.2.3 van het Onroerend Erfgoeddecreet. Vóór de start van het onderzoek worden door de erkende archeoloog en de initiatiefnemer afspraken gemaakt met betrekking tot de overdracht van het archeologisch ensemble bij de eigenaar, het erkende onroerend erfgoeddepot of andere bewaarder van het archeologisch ensemble. Na het beëindigen van de verwerking en het opleveren van de eindrapportage vindt de overdracht van het opgravingsarchief plaats. Indien een vervolgonderzoek noodzakelijk blijkt, dient het opgravingsarchief integraal overgedragen te worden aan de uitvoerder van dit vervolgonderzoek.